

*Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.*

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

ДИРЕКТИВА (ЕС) 2022/2041 относно адекватните минимални работни заплати в Европейския съюз

*Среща с браншови организации, членуващи в БСК
София, 27.02.2024 г.*

**БЪЛГАРСКА
СТОПАНСКА
КАМАРА**

В ПОДКРЕПА НА БЪЛГАРСКИЯ БИЗНЕС ОТ 1980 г.

www.bia-bg.com

Основни положения

Директивата установява **рамка** за:

- ◆ **адекватност** на законоустановените минимални заплати с цел постигане на достойни условия на живот и труд;
- ◆ **насърчаване на колективното договаряне при определянето на заплатите;**
- ◆ **подобряване на ефективния достъп на работниците до правото на защита на минималната работна заплата,** когато това е предвидено в националното законодателство и/или в колективните трудови договори

Общи положения (2)

- ❖ **Определянето на МРЗ е компетентност на всяка държава членка.** ЕС има само подпомагаща и допълваща роля.
- ❖ Директивата няма за цел да хармонизира равнището на минималните работни заплати в целия ЕС, нито да установи единен метод за тяхното определяне.
- ❖ Директивата се прилага за работещите в ЕС, имащи трудов договор или трудово правоотношение, определени в закон, колективен трудов договор или практика, които са в сила във всяка държава — членка на ЕС, като се взема предвид съдебната практика на Съда на ЕС;) **както в частния, така и в публичния сектор.**
- ❖ Директивата трябва да бъде транспонирана в националното законодателство в срок до 15 ноември 2024 г. и правилата ѝ да се прилагат от 15 ноември 2024 г.
- ❖ Работна група в МТСП с цел транспониране на директивата в националното законодателство – срок 30 септември 2024 г.

Легални дефиниции

Законоустановена минимална работна заплата:

Минимална работна заплата, **определена със закон** или други обвързващи правни разпоредби, с изключение на минималните работни заплати, определени с колективни трудови договори, които са обявени за общоприложими, без органът, обявил ги за такива, да има право да взема решения по отношение на съдържанието на приложимите разпоредби;. (такава е МРЗ в България)

Минимална работна заплата:

Минималното възнаграждение, определено със закон или с колективни трудови договори, което **работодателят, включително в публичния сектор**, е длъжен да заплати на работниците за извършената през определен период работа.

Директивата предоставя **пълна свобода на държавите членки при определянето на специфичните елементи, които представляват минимално възнаграждение**, като се взема предвид националното законодателство. (В България досега **нямаше легална дефиниция на МРЗ**)

Легални дефиниции (2)

Колективно договаряне:

Означава **всички преговори**, провеждани съгласно националното право и практика във всяка държава членка **между работодател, група работодатели или една или повече организации на работодатели**, от една страна, и **една или повече синдикални организации**, от друга страна, **за определяне на условията на труд и заетост**

„*Колективното договаряне*“ обхваща **всички преговори** относно **условията на труд и условията на заетост**, а **не само клаузите, свързани със заплатите**. **Такива преговори не водят непременно до сключване на колективни договори**. Това определение следва определението на МОТ, дадено в Конвенция 154 относно колективното договаряне. Директивата не дава конкретно определение на профсъюзите, оставяйки това на преценката на държавите-членки

Легални дефиниции (3)

Колективни договори:

Писмено споразумение относно разпоредбите за условията на труд и заетост, сключено от социалните партньори, които имат правомощията да преговарят съответно от името на работниците и работодателите съгласно националното право и практика, включително колективните трудови договори, които са обявени за общоприложими. **Всички приложими колективни договори, включително тези, които са обявени за общоприложими, и тези, които не включват клаузи за заплатите.** Той следва Препоръка 91 на МОТ относно колективните трудови договори.

Обхват на колективното договаряне

 Процентът работници на национално равнище, за които се прилага даден колективен трудов договор, изчислен като съотношението между броя работници, попадащи в обхвата на колективни трудови договори и броя работници, чиито условия на труд могат да бъдат уредени от колективни трудови договори в съответствие с националното право и практика

Процедурни изисквания

Директивата определя **минимални процедурни изисквания** за определяне на адекватни законови минимални заплати. То създава **задължение за усилия, но не и за резултат**.

1. **Задължение** за държавите-членки за **установяване на процедури за определяне и актуализиране на законоустановените минимални заплати, включително използването на критерии, които да ги ръководят.**
2. **Критерии се определят с оглед допринасяне за адекватността на законоустановените минимални работни заплати**, с цел да се постигне достоен стандарт на живот, да се намали бедността сред работещите, както и да се намали разликата в заплащането между половете
3. Критериите следва да бъдат определени в съответствие с националните практики и **по ясен начин** (т.е. определени от закона), за да се гарантира прозрачност и предвидимост. **Относителното тегло на критериите може да бъде избрано, като се вземат предвид националните социално-икономически условия, но не трябва да бъде нула.**
4. От държавите-членки се изисква да **актуализират законоустановените минимални заплати поне на всеки 2 години** или, за тези със системи за автоматично индексирание, на поне на всеки 4 години

Национални критерии

◆ Националните критерии включват най-малко следните елементи:

- а) покупателната способност на законоустановените минимални работни заплати, като се взема предвид издръжката на живота;
- б) общото равнище на работните заплати и тяхното разпределение;
- в) темпа на растеж на работните заплати;
- г) дългосрочните равнища и развитието на националната производителност

Адекватност на МРЗ

- ❖ Минималните заплати се считат за **адекватни**, ако са **справедливи по отношение на разпределението на заплатите в съответната държава членка и ако осигуряват достоен стандарт на живот на работниците по трудово правоотношение на пълно работно време. Адекватността на законоустановените минимални заплати се определя и оценява от всяка държава членка с оглед на нейните национални социално-икономически условия, включително ръст на заетостта, конкурентоспособност и регионално и секторно развитие.**
- ❖ Директивата изисква държавите-членки да използват **индикативни референтни стойности, за да се ориентират при оценката си на адекватността на законоустановените минимални заплати, но не и да ги достигат.** Тези референтни стойности могат да се използват обикновено на международно ниво и/или да се използват на национално ниво.
- ❖ За тези, които обикновено се използват на международно ниво, са подчертани два примера: **съотношението между брутната минимална работна заплата и 60% от брутната медианна заплата и съотношението между брутната минимална работна заплата и 50% от брутната средна заплата.** Други примери са сравнението на нетната минимална работна заплата с прага на бедност и покупателната способност на минималните работни заплати. Въпреки това, **Държавите-членки също така са свободни да избират референтни стойности. Те могат също да използват повече от една референтна стойност.**

Обществени поръчки

- Държавите членки въвеждат подходящи мерки, за да гарантират, че **при възлагането и изпълнението** на договорите за **обществени поръчки** или **концесионните договори** **икономическите оператори и техните подизпълнители се съобразяват с приложимите задължения във връзка с работните заплати, правото на организиране и колективното договаряне за определяне на работните заплати в областта на социалното и трудовото право**, установени чрез законодателството на Съюза, националното право, колективните трудови договори или разпоредбите на международното социално и трудово право, включително Конвенция № 87 на МОТ за синдикалната свобода и закрила на правото на синдикално организиране (1948 г.) и Конвенция № 98 на МОТ за правото на организиране и на колективно договаряне (1949 г..

Участие на социалните партньори

- ❖ Всяка държава членка определя или създава един или повече консултативни органи, които да съветват компетентните органи по въпросите, свързани със законоустановените минимални работни заплати, и осигурява оперативното функциониране на тези органи.
- ❖ Задължение да осигурят участието на социалните партньори в определянето и актуализирането на законоустановените минимални работни заплати по своевременен и ефективен начин, който предвижда тяхното доброволно участие в разискванията през целия процес на вземане на решения, включително чрез участие в посочените по-горе консултативните органи.

Участие на социалните партньори - 2

Социалните партньори участват при:

- ✦ **избора и прилагането на критериите за определяне на равнището** на законоустановената минимална работна заплата и за установяване на формула за автоматично индексирание и за нейното изменение, ако такава формула вече съществува (в България такава формула не съществува);
- ✦ **избора и прилагането на ориентировъчните референтни стойности** за оценка на адекватността на законоустановените минимални работни заплати;
- ✦ актуализациите на законоустановените минимални работни заплати;
- ✦ установяването на разлики в размера на законоустановените минимални работни заплати и на удържки от тях съгласно предвиденото в член 6;
- ✦ **решенията за събирането на данни и извършването на проучвания и анализи** за предоставяне на информация на органите и на другите съответни страни, участващи в определянето на законоустановената минимална работна заплата..

Насърчаване на колективното договаряне

- ◆ Насърчаването на колективното договаряне относно определянето на заплатите се прилага за всички държави-членки и отразява факта, че добре функциониращото колективно договаряне, заедно с високото покритие, е важно средство за укрепване на адекватността и покритието на минималните заплати.
- ◆ Съгласно директивата, силното колективно договаряне, по-специално на секторно или междуотраслово ниво, допринася значително за осигуряване на адекватна защита на минималната заплата.
- ◆ Директивата съдържа поредица от разпоредби, изискващи от държавите-членки да се уверят, че са налице условията за ефективно колективно договаряне на заплатите. Целта е да се увеличи обхватът на колективното договаряне и да се улесни упражняването на правото на колективно договаряне при определяне на заплатите. Мерките се вземат в съответствие с националното законодателство и практика при пълно зачитане на автономията на социалните партньори, както и правото им да преговарят и сключват колективни трудови договори.

Насърчаване на колективното договаряне - мерки

С цел да се увеличи обхватът на колективното договаряне и да се улесни упражняването на правото на колективно договаряне за определяне на работните заплати **държавите членки с участието на социалните партньори** и в съответствие с националното право и практика:

- а)** насърчават изграждането и укрепването на капацитета на социалните партньори за участие в колективно договаряне за определяне на работните заплати, **по-специално на секторно или междуотраслово равнище;**
- б)** насърчават конструктивни, съдържателни и подкрепени с информация преговори между социалните партньори относно работните заплати на равни начала, при които и двете страни имат достъп до подходяща информация, за да изпълняват своите функции по отношение на колективното договаряне за определяне на работните заплати;
- в)** по целесъобразност предприемат мерки за защита на упражняването на правото на колективно договаряне за определяне на работните заплати и за защита на работниците и представителите на синдикалните организации от действия, които ги дискриминират по отношение на тяхната заетост на основание, че участват или желаят да участват в колективно договаряне за определяне на работните заплати;
- г)** по целесъобразност предприемат мерки – с цел насърчаване на колективното договаряне за определяне на работните заплати – за защита на синдикалните организации и организациите на работодателите, участващи или желаещи да участват в колективно договаряне, от всякаква намеса от другата страна или от представители или членове на другата страна в тяхното установяване, функциониране или управление.

Насърчаване на колективното договаряне за определяне на работните заплати

- ⚠️ Всяка държава членка, в която равнището на обхвата на колективното договаряне е **под прага от 80 %**, предвижда чрез закон след консултация със социалните партньори или по споразумение с тях **рамка от условия, благоприятстващи колективното договаряне.** (В България обхвата е около 26 %)
- ⚠️ Държавата членка изготвя също така **план за действие за насърчаване на колективното договаряне.** Държавата членка изготвя този план за действие след консултация със социалните партньори, или по споразумение с тях, или, след съвместно искане от тяхна страна, съгласно договореното между социалните партньори.
  - ✓ В плана за действие се определят **ясен график и конкретни мерки за постепенно увеличаване на равнището на обхвата на колективното договаряне** при пълно зачитане на автономността на социалните партньори. Държавата членка преразглежда редовно своя план за действие и при необходимост го актуализира. Когато държава членка актуализира плана си за действие, тя го прави след консултация със социалните партньори, или по споразумение с тях, или, след съвместно искане от тяхна страна, съгласно договореното между тях.
  - ✓ Планът за действие **се преразглежда при всички случаи най-малко на всеки пет години.**

В България, планът за действие ще се изготвя след изменения в законодателството (след 2024 г.)

Предложения на КНСБ

⚡ Изменения и допълнения в Глава ТРУДОВО ВЪЗНАГРАЖДЕНИЕ в КТ

- ⚡ ще се уредят в конкретен план редът и условията на **договаряне на адекватни работни заплати на национално и секторно равнище**, предметът на договарянето, както и взаимовръзката между тези нива на договаряне и между тях и договарянето на заплатите на равнище предприятие.
- ⚡ Въвежда се **двустранно договаряне на национално равнище**, при условията на чл. 3, ал. 3, т.1 от КТ за определянето на **начални заплати по нива на образование /средно и висше/**. На **секторно ниво /ЕДНА ИЛИ ПОВЕЧЕ ИКОНОМИЧЕСКИ ДЕЙНОСТИ/** ще се въведе договаряне на заплати за **основни и значими длъжности** в съответните ИД, като изборът на длъжностите и на присъщите им квалификационните групи се предоставя на преговарящите. За целите и улеснението на този избор ще се ползва Квалификацията на професиите и длъжностите.
- ⚡ Нормите в тази глава **ще се допълнят** с някои липсващи правомощия на договарянето в предприятията, които касаят заплащането на труда, като **например договаряне на въпроси по формите и системите на заплащане, на нормирането на труда и пр.**
- ⚡ На законово равнище **ще се уредят и някои въпроси на заплащането на допълнителни възнаграждения, които понастоящем са уредени в наредби, без да се накърняват правата на регулиране от страна на Министерския съвет.**

Предложения на КНСБ (2)

❖ Изменения, касаещи националната представителност:

1.В изискванията за представителност на **организациите на работодателите и на работниците** и служителите на национално равнище (чл.34 и чл. 35 КТ), се добавя допълнително изискване организациите да прогласяват и уреждат в основните си устройствени документи, **както и в съответните документи на колективните им членове**, цели и задачи свързани с двустранния и тристранен социален диалог, участие в колективното трудово договаряне и **постигане на колективни трудови договори**. Тези промени би следвало да влязат в сила с достатъчно дълъг отлагателен срок, за да могат да се реализират промени в посочените устройствени документи.

❖ Задължения, свързани с увеличаване на обхвата на колективното преговаряне

❖ представителните организации на национално равнище се **задължават да участват в секторно колективно трудово договаряне**. То може да се регламентира с една нова алинея в чл. 36 КТ:

Предложения на КНСБ (3)

◆ Чл. 36.Нова (9)

◆ (9) Задължение да участват в секторно колективно трудово договаряне, в т.ч. договаряне на адекватни минимални работни заплати по икономически дейности и професионално-квалификационни групи персонал, както и **постигане на секторни колективни трудови договори за една или няколко икономически дейности**, имат:

1.Колективните членове на национално представителните организации на работниците и служителите, чрез които са изпълнени критериите по чл.34, т.2 за съответната икономическа дейност. (това ще означава да има организации на работниците и служителите в повече от една четвърт от дейностите, определени с код до втори знак от КИД, с членуващи не по-малко от 5 на сто от заетите лица във всяка икономическа дейност или най-малко 50 организации с не по-малко от 5 членове във всяка икономическа дейност - чл.34, т.2 КТ).

2.Работодатели и/или работодателски структури, упълномощили с изрично пълномощно за целите на преброяването дадена работодателска организация на национално равнище, чрез които тя е изпълнила критериите по чл.35, ал.1, т.2 за съответната икономическа дейност (това ще означава да има организации на работодателите в повече от една четвърт от дейностите, определени с код до втори знак от КИД с не по-малко от 5 на сто от осигурените по трудов договор лица във всяка икономическа дейност или 10 членове във всяка икономическа дейност - чл.35, ал.1, т.2 КТ)

Предложения на КНСБ (4)

☛ Уеднаквяване и прецизиране на **понятията сектор и бранш** за **целите на колективното трудово договаряне**, както и с оглед опита от практиката за сключване на КТД в конкретни ИД:

навсякъде в КТ думите „Отрасъл” и „Бранш” се заместват с думата **«сектор»**, която да означава **една или няколко икономически дейности от Класификацията на икономическите дейности с код до втори цифров знак, включително и агрегирана към тях номенклатура на икономически дейности от трети или четвърти цифров знак.**

Предложения на КНСБ (5)

◆ Въвеждането на нов подход на **разпростиране на секторните КТД** :

(Нов) чл....

... По **общо искане на страните** по колективния трудов договор, **сключен на секторно равнище** /за една или няколко ИД/, **министърът на труда и социалната политика** **разпростира** прилагането на договора или на отделни негови клаузи **във всички предприятия от икономическите дейности**, за които той се отнася, в случаите, **когато страните по договора** са носители на минимална базова представителност както следва:

а/ **работодателската/те страна/и** - да има не по-малко от **5% от осигурените по трудов договор лица** или поне **10 членове** в обхванатите от договора **икономически дейности**;

б/ **синдикалната/те страна/и** - да има **индивидуални членове** не по-малко от **5% от заетите лица** или **най-малко 50 организации** с не по-малко от **5 членове** във всяка **икономическа дейност** в обхванатите от договора **икономически дейности**.

(2) Когато страните по колективен трудов договор не отговарят на изискванията за представителност по предходната алинея, **министърът на труда и социалната политика** **може да разпростре** договора, след като **вземе становище от предприятия от икономически дейности, спрямо които е искането за разпростиране**, като **обяви колективния трудов договор на сайта на Института по труда** (предложение по долу в текста) за **публично обсъждане от съответните предприятия в 30 дневен срок**.

(3) **Условията, изискванията и реда за подготовка и регистрация на исканията, събирането и отчитането на мнения с оглед разпростирането се уреждат с Наредба на министърът на труда и социалната политика.**

Предложения на КНСБ (6)

- ❖ **ВЪЗМОЖНОСТ за присъединяване на предприятие, което не е член на работодателска организация към секторен КТД в ИД, в която предприятието осъществява дейност**
- ❖ **колективният трудов договор се смята за сключен за срок от две години, освен ако не е уговорен друг срок, като обаче, страните по него се задължават да преговарят за актуализиране в частта заплащане на труда ежегодно**
- ❖ **прецизиране на процедурите по регистрация на сключените КТД, както и предоставяне на периодична информация за обхвата и изпълнението им. В тази връзка, промените следва да гарантират, че колективните трудови договори на различните равнища се регистрират /в т.ч. по електронен път/ в седемдневен срок от сключването им в [Института по труда](#) /новосъздаден/.**

БЛАГОДАРЯ ЗА ВНИМАНИЕТО!

Мария Минчева,
Зам.-председател на БСК
m.mincheva@bia-bg.com

**БЪЛГАРСКА
СТОПАНСКА
КАМАРА**

В ПОДКРЕПА НА БЪЛГАРСКИЯ БИЗНЕС ОТ 1980 г.

www.bia-bg.com